

מתורתו של צדיק אביר יעקב

משנתו של מרן רבי יעקב אביחצירא זי"ע על דרך הפשט לקט דרושים ומאמרים, בכיבוד פשט מצוות התורה וענייני עבודת השי"ת שנלקטו מכל ספריו הק'

בס"ד, פר' כי תבא תשפ"ה

בית יעקב

מעלת היום הזה - תורה ותפילה

היום הזה ה' אלקיך מצוץ לעשות את החקים האלה ואת המשפטים ושמרת ועשית אותם בכל לבבך ובכל נפשך (כו טו).

אם אפשר על דרך רש"י זכרנו לברכה, היום הזה ה' אלקיך מצוץ, בכל יום יהיו בעיניך כחדשים כאלו בו ביום נצטוו עליהם, עד כאן. וכן במדרש רבנו תנחומא (כי תבוא א), וזה לשונו, מהו היום הזה ה' אלקיך וכו', עד עכשיו לא צוה הקדוש ברוך הוא את ישראל, והלא אותה שנה שנת ארבעים היתה, שנאמר (לעיל א ג) 'יהי בארבעים שנה בעשתי עשר חדש', ומה תלמוד לומר היום הזה, אלא כך אמר משה לישראל, בכל יום תהא התורה חביבה עליכם כאלו היום הזה קבלתם אותה וכו'. עד סוף מדרש הכתוב, **בכל לבבך**, הרי הכתוב מזכיר את ישראל ואומר להם, בשעה שאתם מתפללים לפני הקדוש ברוך הוא, לא יהיה לכם שתי לבבות, אחד לפני הקדוש ברוך הוא ואחד לדבר אחר, עד כאן לשונו. הרי לך שגכנס בתורה ויצא בתפלה, להורות בא גם כן שבגדון זה שיהיו כחדשים בכל יום וכו', תורה ותפלה שנים, בכדי שלא תהיה כמשיא חלילה, ובההיא נמי כל הקובע מקום לתפלתו וכו', וכן ואל תעשה תפלתך קבע אלא רחמים ותחנונים כידוע וכו'.

וזהו תרמו הרמז כאן, דהיינו היום הזה ה' אלקיך מצוץ לעשות, גימטריא תורה ותפלה, שיהיו כחדשים תמיד, שניהם כאחד טובים מדרשת היום, וקרמוז וכו'. הנה על דרך מזה ומזה וכו' (שמות לב טו), שגם רמז תבת הנה גימטריא טוב, לקח טוב וכו' (משלי ד ב), ועם התבה ח"י ברכות וכו', וזהו גם כן ה' אלקיך, תרתי שמותיו יתברך לעמת הנזכר. מצוץ לעשות, שגדול התלמוד וכו', שגם בכלל מצות התפלה, שמונה ובה גם עשית ציצית ותפלין וכו'. את החקים האלה ואת המשפטים, דהיינו לעמת מצות התפלה שהיא במקום הקרבנות כידוע וכו' (ברכות כו) אתי שפיר את החקים, חק כל ישובת תמיד, ערב ובקר וצהרים וכו', ואת המשפטים, של תורת ה', 'משפטי ה' וכו' (תהלים יט ט). ומה גם החקים תפלה וכו', כידוע אמר רבי אלעזר גדולה תפלה יותר מן הקרבנות, שנאמר (ישעיה א יא) 'למה לי רב זבחיכם', וכתוב (שם פסוק טו) 'זבחיכם כפיכם' וכו' (ברכות לב). וגם אתין לרבוני למי שנאנס שיש לו תשלומין כידוע בתפלה, גם בתורה על פסוק 'אם תעזבני יום וכו', שמנה יום ליום זביע' וכו' (תהלים יט ג), ושמרת ועשית אותם **בכל לבבך ובכל נפשך**, שכל אחת משניהם ישנה בכלל שמירה ועשיה, דו"ק ותשכח וכו', **בכל לבבך** עבודה שבלב זו תפלה וכו', **ובכל נפשך** לעמת התורה, כידוע בארבעים יום וכו', אם שמרת את שלי וכו': (פתח האוהל)

יראת יעקב

עיקר עבודת ה' הוא היחוד

את ה' האמרת היום להיות לך לאלקים וכו' (כו יז-ט).

הנה חכמינו זכרונם לברכה אמרו (ברכות ו חגיגה ג), אמר הקדוש ברוך הוא לישראל, אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם, ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם, אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם, שנאמר (דברים י ד) 'שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד', ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם, דכתיב (דברי הימים א יז כא) 'ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ'. והנה זה נרמז בחשבון, והוא את הו"ה האמרת היום עם הכולל גימטריא 'שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד' עם אותיות ה' אלהינו ה' אחד, הרי נרמזה 'שמע ישראל' באת ה' האמרת:

והנה עקר עבודתו יתברך הוא היחוד, דצריך האדם להכיר ולידע דהקדוש ברוך הוא יחיד מיוחד בעולמו, וכמו שהזהיר משה עליו השלום לישראל על עגן זה כמה וכמה פעמים. אמר להם (דברים י ט) 'ידעת היום והשבת אל לבבך כי ה' הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד', עוד אמר להם (שם פסוק לה) 'אתה היראת לדעת כי ה' הוא האלהים אין עוד מלבדו, וכיוצא בזה, שהודיעם שעקר עבודתו יתברך הוא היחוד, שידע האדם ויכיר שהוא יתברך יחיד מיוחד בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד מלבדו. ויעיד על זה פעמים בכל יום ערב ובקר, וזה נרמז במלת האמרת, שהיא גימטריא 'זה יחוד בערב יחוד בבקר', וזה לשון האמרת, דהיינו שצריך שתאמר ותעיד בפיקר יחודו של מקום בערב ובבקר:

יום אחד רמוז ליחוד ה'

ואפשר דלזה רמזה התורה שאמרה (בראשית א ה) 'יהי ערב ויהי בקר יום אחד', דהיה לו לומר יום ראשון כיון שאמר בשאר ימים 'שג' ו'שלישי' וכו', כמו שהקשה רש"י זכרנו לברכה (שם ד"ה יום אחד). אלא דבא לרמז דבכל יום בערב ובבקר חייב האדם להעיד ביחודו של מקום, וזה שאמר 'יהי ערב ויהי בקר יום אחד', דהיינו בכל יום ערב ובקר חייב אדם לומר 'אחד', והיינו שמע ישראל דכתיב בה 'אחד'. ובראשית' שהיא תחלת התורה, בפסוק זה נרמז היחוד, דפסוק זה יש בו כ"ח אותיות, וכו"ח גימטריא 'יחוד', להורות דהעקר הוא היחוד. והנה גם כן מלת האמרת ראשי תבות הוא 'אחד מיוחד רים תחת, וזהו דה' הוא אחד מיוחד בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד מלבדו:

ע"י יחוד ה' יהיה שם ה' נקרא עליו

ואפשר דנרמז גם כן ב'אנכי ה' אלקיך' (שמות כ ב, דברים ה ו), 'אנכי גימטריא 'אחד מיוחד', דאמר להם הקדוש ברוך הוא, צריך שתדעו ותכירו שאני אחד מיוחד, דהו עקר קבלת אלהות, וזהו 'אנכי ה' אלקיך', דהיינו כשתעידו שאני אחד מיוחד אז אני נקרא עליך שאני ה' אלקיך, וראוי לך שתקבל אלהותי עליך:

ע"י יחוד ה' בא לאהבה ויראה

והנה יראת ה' ואהבתו תלויים באחדותו, דכשידע האדם ויכיר שה' יתברך שמו הוא אחד מיוחד אין עוד מלבדו, והוא מיוחד בכל העולמות ובכל הנבראים, ומי לא יירא ולא ירעד ולא יפחד ממנו, בהכרח אחדותו יתברך מכנסת הידאה והאהבה בלב האדם. והנה 'אהבה' גימטריא 'אחד', להודיע דמתחת אחדותו יתברך שהוא אחד ואין עוד מלבדו, בזה נכנסת אהבתו יתברך בלבבות בני אדם. וגם ביראה נרמז היחוד, דמלת הידאה' במלוי ה"י י"ד ר"ש אל"ף ה"י סופי תבות המלוי גימטריא ת"ד, הוא חשבון הו"ה אחד ושמו אחד, הרי נרמז היחוד ביראה ואהבה, להודיע דהכל תלוי בידעית והכרת האחדות. וזה מובא בתורה בפרוש, דאחר שאמר משה רבנו עליו השלום לישראל פסוק (דברים י ט) 'ידעת היום והשבת אל לבבך וכו', תכף אמר להם (שם פסוק ט) 'ושמרת את חקי וכו', כלומר מאחר שתדעו ותכירו כי ה' אחד, בזה תבואו לשמור חקיו: (מחשוף הלבן)

באור יעקב

סוס ורכבו

אמנם הרב השיים עצמו כלא שומע את הדברים, והמשיך צועד לבית הכנסת. הגיע הרב לבית הכנסת, ולשמחתו היו שם מגן יהודים שנגעמדו לתפלת המנחה, הצטרף אליהם הרב, והתפלל במתינות ובכונה עמק כדרכו בקדש.

עם סיום התפלה, קרא הרב לשמשו, ואמר לו: "עתה, הבה נחיש צעדינו, כי השירה מחכה לנו".

העגלון שעמד בראש השירה, אכן לא חשב מתחלה לחכות עד אשר יסים הרב את תפלתו, וכבר האיץ בפוסים שיצאו לדרך. הפוסים הרימו את רגליהם כדי לפתח בדהירה, אך בארץ פלא הניחום שוב על מקומם הראשון. העגלון התפלא מדוע הפוסים אינם מתקדמים, והצליף על גבם בלח. הפוסים נסו שוב לפתח בדהירה, הרימו שוב רגליהם, אך שוב הניחום באותו מקום כבתחלה.

כך דהרו הפוסים על מקומם, כשהם אינם מתקדמים אף לא פסיעה אחת. בינתיים התקבצו ובאו כל בני העיר לחזות בפלא הגדול, כיצד הפוסים נותרים על מקומם, ולמרות שיכולים הם להזיז את רגליהם, אינם מצליחים להתקדם.

כשהגיעו הרב ושמשו, שאל הרב את העגלון: "נותר לנו מקום בעגלתך?" השיב להם העגלון: "מקום יש עמדי למכביר, אך הפוסים אינם מעוניינים להסיענו". אמר לו הרב: "תן לנו מקום, והכל יבוא על מקומו בשלום". ואכן, הרב ושמשו עלו על העגלה, ישבו על מקומם, ותכף החלו הפוסים במרוצתם לעיני כל העם העומדים סביב ומשתהים נוכח המרד.

לעתים יוצא היה רבנו האביר יעקב זיע"א אל העם שבשדות, סובב בין הכפרים והעיירות בהם התגוררו שלומי אמוני ישראל במרוקו, ומקרב לבם של ישראל לאביהם שבשמים.

באחד ממסעותיו הגיע הרב לעיר תמוסנת. שמחה גדולה היתה בכל העיר עם השמיע הבשורה על בואו של הרב. כל בני העיר התאספו בבית הכנסת לקבל את פניו של האורח הדגול, והרב נשא דברים משובבי לב ונפש, ועורר את כל הלבבות ליראה את ה' ולא הבתו.

כעבור פרק זמן, נפנה הרב להמשיך במסעו, לעבר הכפר כיחל השוכן בעוד כפרת דרך מהעיר תמוסנת. את הדרך מתמוסנת לכיחל עושים היו בשירה של עגלות, שיוצאת היתה אחת לחמשה עשר ימים.

בהגיע היום בו יוצאת השירה, יצא הרב מבית בעל הבית שארחו, כשהוא משים את פניו לעבר המקום בו נצבו העגלות הרתומות הן לצאת לדרך. הביט הרב לעבר השמים, והבחין כי החמה נוטה לערוב, ובאם יצא עתה לדרך, הרי שלא יספיק להתפלל תפלת המנחה בטוים תשקע השמש.

הורה הרב לשמשו כי יביא לו הטלית והתפלין, ובמקום ללכת למקום ממנו יוצאת השירה, החל הרב צועד לכיוון בית הכנסת. האנשים שהתלוו אל הרב נסו להסביר לו כי אנשי השירה אינם נוהגים לחכות למאחרים, ובאם ילך עתה הרב לבית הכנסת, יתכן ועד שיסיים את התפלה, כבר תצא השירה לדרך, ולא יוכלו להשיגה. ואלו השירה הבאה תצא רק בעוד חמשה עשר ימים.

קדושת יעקב

האותיות שמוציא בתפילה בשלימות בנות עולמות עליונים

המפסיק בתפילתו פוגם ומקלקל

רק השמר לך ושמר נפשך מאד שלא תפסק בהם בשיחה, וזהו לא תניף עליהם ברזל, שהרי נמצאת בונה מצד זה וסותר מצד זה. ואפלו לא הפסיק בשיחה רק הפסיק בשיחה, הכל קרוי הפסק. והנה ברזל עם הכולל גימטריא פסק, ובא לרמוז, אם פסקת בתוך דברי תפלה, בין בשיחה בין בשיחה, הכל קרוי הפסק, והרי הנפת עליהם ברזל וסותרת כל מה שבגית, לכן השמר מאד שלא תפסיק:

יזהר בביטוי האותיות

זאת ועוד, השמר שתוציא האותיות מפיך שלמות, שלא תהיה בולע אותם, וזהו שאמר אבנים שלמות תבנה את מזבח ה' אלקיך, דהינו שתוציא האותיות שלמות, ובה תוכל לבנות על ידם את מזבח ה' אלקיך וראוי להעלות עולות:

אמירת הקרבנות נחשבת כמעשה

הוסיף ואמר וזבחת שלמים ואכלת שם, להורות בא, דהקרבנות שאנו אומרים בתפלתנו, על ידי אמירתנו נחשב לנו כאלו עשינו אותם במעשה, כמו שנאמר (יהושע יד א) ונגשלה פרים שפתינו. וזה שאמר על ידי אבנים שלמות שהם האותיות שמוציא בתפלה בתקונן, בה נחשב כאלו בגית מזבח והעלית עליו עולת וזבחת שלמים ועשית כל משפטי הקרבנות:

בקריאת שמע מקיים מצות לימוד תורה

הוסיף ואמר וכתבת על האבנים את כל דברי התורה הזאת באר היטב, לרמוז על מה שאמר רבותינו זכרונם לברכה (מנחות צט): דכל המקום תפלה וקריאת שמע בבקר ובערב כאלו קיים והגית בו יומם ולילה (יהושע א ח). וזהו שאמר וכתבת על האבנים, הם האותיות שאמה אומר בשעת תפלה וקריאת שמע, בה נחשב עליך כאלו כתובים שם כל דברי התורה ולמדת אותם, לכן הזהר מאד בה:

(פיתוחי חותם)

ובגית שם מזבח לה' אלקיך מזבח אבנים לא תניף עליהם ברזל. אבנים שלמות תבנה את מזבח ה' אלקיך והעלית עליו עולת לה' אלקיך. וזבחת שלמים ואכלת שם ושמתת לפני ה' אלקיך. וכתבת על האבנים את כל דברי התורה הזאת באר היטב. (כז ה-ח).

אפשר לרמוז, דהאותיות נקראות אבנים, כמו שכתוב בספר יצירה (פ"ד ט"ז) שתי אבנים בונות שני בתים. ועוד, ממקומו הוא מקרע, דכתוב (שמות לא יח) לחת אבן. והנה על ידי תפלה וקריאת שמע וספר תורה נבנים עולמות עליונים על ידי האותיות שאנו מוציאים מפינו, דכל דבר קדשה שיש למטה יש דגמתו למעלה, והאותיות שיש לנו יש דגמתן רוחניים למעלה, וכשאנו מעוררים אותם למטה מתעוררים למעלה ונבנו עולמות על ידיהם. ובפרט מן הפרט [בזמן התפלה] דהוא שעת תקון הארבעה עולמות ומצבם ומעמדם, באותה שעה נעשית פעולה גדולה על ידי מוצא האותיות, כמבאר בהר הקדוש (ח"ב רסב) ובדברי רבנו האר"י ז"ל (שער הכונות דרושי תפילת השחר דרוש ב). ולזה צריך לשוב הדעת ויראת שמים לכונן האדם דעתו ושפתיו לבלתי ידח ממנו נדח, דהינו שלא יהיה קורא במרוצה עד שיבוא לידי דלוג והבלעה, כי בה עושה פגם למעלה. והפגם אם מפסיק בשיחה, כי חס ושלום בא לתקן ונמצא מקלקל:

בגלות שאין קרבנות נבנים העולמות ע"י התפילה

וזהו שבא לרמוז כאן, ובגית שם סופי תבות ת"ם גימטריא גלות עם הכולל, כלומר, אף על פי שתרב בית המקדש ובטלה עבודה, אפלו הכי גם בגלות תוכל לעשות תקון ולבנות עולמות למעלה. והנה כל עקר הבגין הוא לשכינת עגנו. וזהו שאמר ובגית שם, לרמוז לימי הגלות הרמוזה בסופי תבות ובגית שם כאמור, דהינו אפלו בימי הגלות יכול אתה לבנות מזבח למעלה שהוא בגין ותקון שכינת עגנו. וזה הבגין שאמה בונה הוא על ידי האותיות, וזהו שאמר מזבח אבנים, הם האותיות הנקראים אבנים כאמור, שעל ידי האותיות שאמה מוציא בשפתיך אתה בונה למעלה: